

Spiegelreis genomineerd

De shortlist van de vijf boeken die kans maken op de titel Theologisch Boek van het Jaar 2020 is onlangs bekendgemaakt. De boeken zijn beoordeeld en geselecteerd door een jury van recensenten van Trouw en het Nederlands Dagblad. Eén van de vijf nominaties is het boek "Spiegelreis, een moslim en een christen op reis door elkaars geloof" van onze predikant Herman Koetsveld en Enis Odaci. In het kader van deze nominatie een paar vragen aan Herman Koetsveld.

Kun je iets vertellen over de belangrijkste doelstelling van het boek/het project Spiegelreis? In welke mate is die doelstelling bereikt?

Enis en ik zijn gaandeweg in onze samenwerking er naar toe gegroeid om op onze manier te werken aan 'de taal van het vertrouwen' als zeer noodzakelijke tegenhanger tegen de huidige verharding van het maatschappelijk debat en het gepolariseerde wij-zij-denken. Maar vertrouwen kan alleen maar groeien als je elkaar kent. Door middel van dit project, om elkaars traditie in zijn veelkleurigheid beter te leren kennen, hoopten we op het niveau van een gezonde nieuwsgierigheid meer te weten te komen van elkaars geloof en daarmee ook ons eigen vertrouwen en dat van de lezer te kunnen voeden.

Spiegelreis wordt vaak genoemd als tegengeluid tegen het 'wij/zij' denken zoals mensen als de PVV en Forum voor Democratie hanteren. In welke mate is het gelukt om met dit boek het vijanddenken en polarisatie in onze samenleving te overstijgen?

Oef, dat is best een lastige vraag in algemene zin. Voor onszelf is dat wel gelukt. In die zin noemde de Trouw-recensent ons boek 'een hoogst hoopgevend boek'. Dat betekent niet dat ik op een naïeve manier niet de schaduwkanten van sommige stromingen binnen de Islam zou zien. Maar het loont om ook met de mensen met wie ik bijvoorbeeld het hartgrondig oneens ben over de man-vrouwverhoudingen in gesprek te zijn. Dat geldt natuurlijk net zo hard voor het gesprek binnen de christelijke familie, want daar valt ook het nodige te verbeteren.

Kun je jouw eigen belangrijkste verbazing, ongemak of ontroering beschrijven in deze 'Spiegelreis'? Waarom was die ervaring zo belangrijk voor je?

Verbazing: dat de jonge Soefi's met hun centrum in Almere een prachtige werkdag konden organiseren op het openbare IJburgcollege hier in onze stad met aansluitend een magnifieke uitwisseling in debatcentrum De Balie. Hun overtuigingskracht om de vrede te dienen door middel van een eigen ontwikkelde communicatietechniek die draait om het werkelijk luisteren naar elkaar vond ik fascinerend en zo inspirerend ook.

Ongemak: dat er nog steeds buitenlandse imams worden ingevlogen die onze taal niet spreken en niet of nauwelijks iets begrijpen van de Nederlandse cultuur vind ik op zijn zachtst gezegd ongemakkelijk. Het noodzakelijke tolken is niet alleen praktisch telkens onhandig, het staat ook symbool voor de gebrekkige integratie en de invloed van zulke mensen op soms hele grote gemeenschappen.

Ontroering: ik was zeer verbaasd over mijn eigen ontroering toen ik het vrijdagmiddaggebed van de Ahmadiyah-gemeenschap in de bossen van Nunspeet meemaakte. De overgave aan God en het loslaten van elke individuele voorkeur van de aanwezigen in de rituelen gepaard met de overtuiging van de authenticiteit waarmee de gebeden werden uitgevoerd raakten mij diep.

Welke overeenkomsten en verschillen zagen jij en Enis tijdens deze Spiegelreis met jullie eigen geloofsovertuiging?

Deze vraag is eigenlijk te groot om hier te behandelen. Lees het boek, zou ik zeggen, maar dat is een beetje flauw. Een korte poging: de grootste overeenkomsten is de veelkleurigheid in onze beider tradities. Ik zeg wel eens: die moslims, het zijn net protestanten, je hebt ze in alle soorten en maten. En dus is er ook in beider tradities dat onderscheid tussen 'rekkelijken en preciesen'. Wij zeggen dan ook: je kunt niet spreken over dé Islam of over hét Christendom: het zijn containerbegrippen die weinig op hebben met de werkelijkheid. Het grote verschil vind ik zelf tussen onze beider tradities dat Mohammed en zijn directe opvolgers hebben geprobeerd alle ongerijmdheden en tegenstellingen in de toenmalige joodse en christelijke gemeenschappen te plooiën. In de Bijbel kom je talloze tegenstellingen tegen tot aan de voorstellingen van God aan toe. De Koran probeert een veel eenduidiger beeld van God te scheppen (al heeft Allah dan wel weer 99 namen). En natuurlijk zijn de posities van Mohammed en Jezus eigenlijk niet goed te vergelijken. Het draait in de Islam niet om Mohammed, maar op de Koranische openbaring. Terwijl in het christelijk geloof Jezus en zijn unieke relatie tot God centraal staat. Maar ook dit is weer vloeiender dan deze korte duiding.

Welke verwachting en welke hoop heb je nav deze Spiegelreis? In welke mate kunnen Christenen en Moslims nader tot elkaar komen (nav het lezen van Spiegelreis)? In welke mate kun je daadwerkelijk het 'wij/zij' denken veranderen?

Prachtige vraag, want hier gaat het om. Enis gebruikt altijd het beeld van het vonkje dat tot een lopend vuurtje kan worden. Ik vertelde hem dat dat een Pinksterbeeld is. Misschien is deze vraag te beantwoorden met de woorden waarmee Enis in het boek eindigt: *"Ik vertelde hen over jou, over mijn reis door christelijk Nederland en hoe ik heb geleerd om niet meer te spreken over 'wij' en 'zij'. Dan ontstaat er een meer intieme, persoonlijke ontmoeting tussen twee mensen met alle ruimte voor een goed gesprek. Ik geloof in dat gesprek. Het zal leiden tot persoonlijke gemoedsrust, vertrouwen in de ander en hopelijk ook de bereidheid om op staan tegen mensen die anderen bij voorbaat veroordelen. Het is mij alles waard."* <

De verkiezing van het Theologisch Boek van het Jaar 2020 wordt op 14 november bekendgemaakt in het radioprogramma 'Nacht van de Theologie' via NPO Radio 5.